

Sinasos

MÜBADELEDEN ÖNCE
BİR KAPADOKYA KASABASI

EDITÖR
EVANGELİA BALTA

BİRZAMANLAR
YAYINCILIK

Sinasos

MÜBADELEDEN ÖNCE
BİR KAPADOKYA KASABASI

RESİMLER VE ANLATILAR

BİRZAMANLAR
YAYINCILIK

Sinasos

MÜBADELEDEN ÖNCE
BİR KAPADOKYA KASABASI

BİRZAMANLAR
YAYINCILIK

Hüsambey Sokak 2/6 Fatih 34083 İstanbul
Tel: 0212 523 25 06 Faks: 0212 523 25 11
www.birzamanlaryayincilik.com
info@birzamanlaryayincilik.com

1. baskı
İstanbul, Mayıs 2007

ISBN 978-975-6158-06-7

Kapak fotoğrafı
Ayios Nikolaos Manastırı'nın giriş kısmı.

Arka kapak fotoğrafı
1924'te hazırlanan "Doğu'nun İncisi Sinasos" albümünün kapağı.

Editör
Evangelia Balta

Orijinal baskı
Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, Atina, 2004

© Küçük Asya Araştırmaları Merkezi - Evangelia Balta, 2004

Türkçe yayını hakları
© 2005 Birzamanlar Yayıncılık

Yayıma hazırlayan
Osman Köker

Tasarım danışmanı
Rauf Kösemen, Myra

Grafik uygulama
Gülderen Rençber Erbaş, Myra

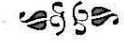
Kapak uygulama
Harun Yılmaz, Myra

Harita Türkçeleştirme
Dinçer Şenol, Myra

Baskı
Sena Ofset
0212 613 03 21

Sinasos

MÜBADELEDEN ÖNCE
BİR KAPADOKYA KASABASI

RESİMLER VE ANLATILAR

EDİTÖR
EVANGELİA BALTA

ÇEVİREN
ARİ ÇOKONA

*Bu kitap Eski Kapadokya Turizm
Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş. 'nin
katkılarıyla basılmıştır.*

İçindekiler

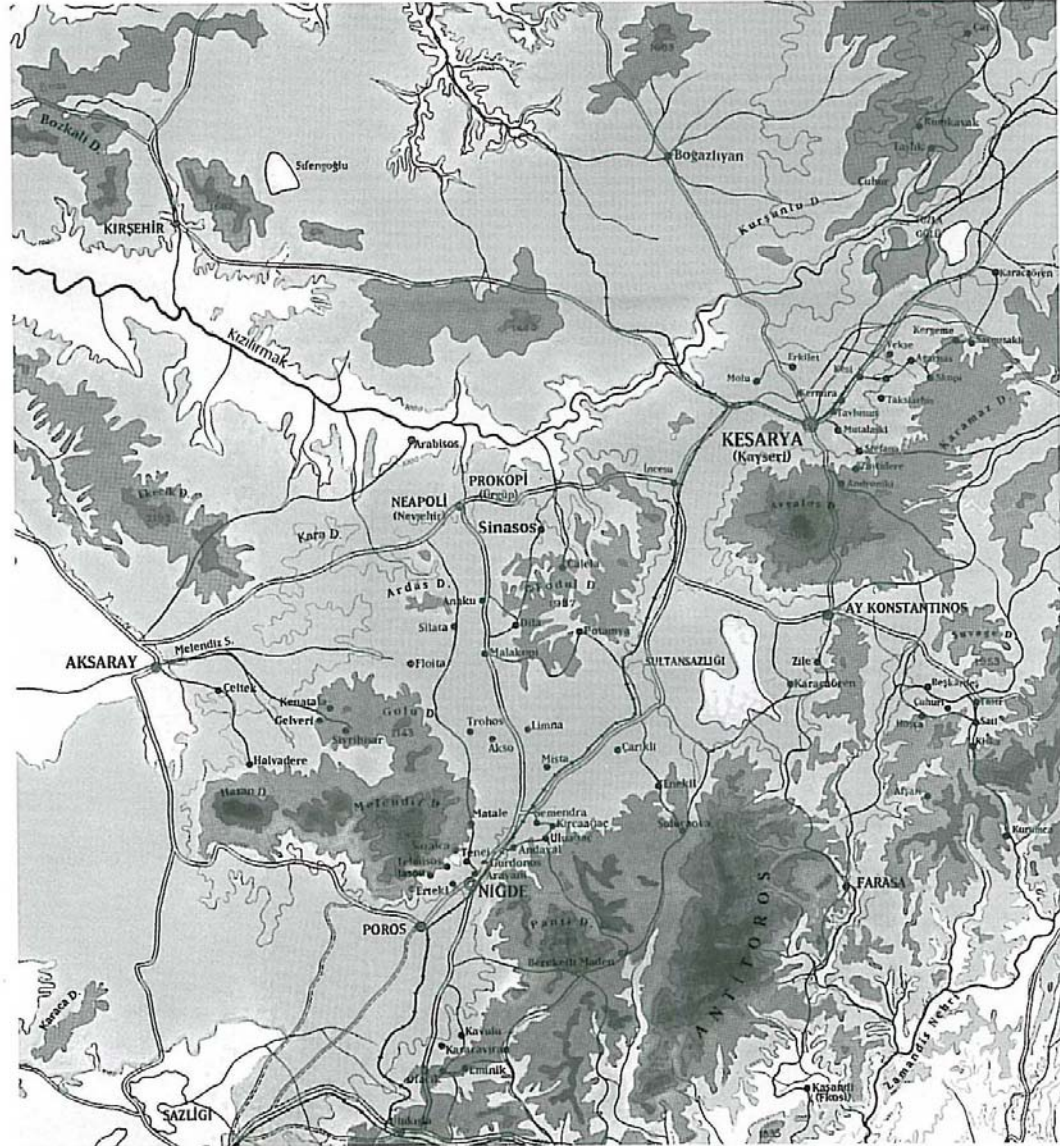
Önsöz	9	Konaklar ve Resmi Binalar	118
Teşekkür	14	Sistima	120
Doğu'nun İncisi Sinasos (1924)	15	Baba Evim	153
Kısaltmalar	17	Boyacılar	157
Haritalar	8, 26	Kapadokyalı Dindaşları Memleket Hasreti	
ANILAR	18	Çeken Makedonyalı Göçmenleri	
Zincidere'den İncesu'ya,		Nasıl Değerlendiriyor?	168
Oradan da Sinasos'a Yolculuk	19	Gurbet	174
Mahalleler	24	İstanbul'a Kaç Yaşında Gidilirdi?	176
Mahallelerimiz	25	Nüfus Mübadelesi	181
"Gurna"mız	27	Gündelik Yaşam	182
Kapan	49	Sinasosluların Uğraşları	187
Kiliseler ve Kır Kiliseleri	64	Eğlence, Düğün ve Panayırlar	190
Konstandinos ve Eleni Klisesi	65	Hanlarımız	194
Taksiarhon Mihail ve Gavriil Klisesi	75	Şarkılar	204
Ay Nikola Manastırı	78	İsos - Karşılama	213
Gorgoli'nin Kır Kiliseleri	91	Sinasoslular, Kastrolular	217
Vrahtes	96	EDİTÖRÜN NOTLARI	220
Çocukluk Anıları	98	Fotoğraflar ve Fotoğrafçılar	221
Okullar ve Öğretmenler	100	Anlatıcılar Listesi	225
Okulumuz	102	Kaynaklar - Bibliyografya	228
Andersen Masalları	111	Dizin	235

Harita 1.

Üstte: KAAM arşivinde bulunan
20. yüzyıl başına ait Rumca bir
Kapadokya haritası.

Yanda: Haritanın Türkçeleştirilmiş hali.

Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'nin (KAAM) hiçbir yerde yayımlanmamış Sinasos (Mustafapaşa) fotoğraflarının, aslında benzer içerikli Prokopi (Ürgüp) fotoğraflarıyla birlikte tek bir albüm halinde yayımlanması düşünülüyordu. Ancak çalışmalar ilerledikçe, Prokopi'ye ilişkin malzeme bağımsız bir kitap oluşturabilecek boyutlara ulaştığından, Sinasos fotoğraflarıyla ayrı bir kitap hazırlamayı tercih ettim. Prokopi albümü (Prokopi: Küçük Asya Araştırmaları Merkezi Arşivinden Fotoğraflar, KAAM yayını, Atina, 2004), Sinasos'taki Ayios Nikolaos Manastırı'ndaki şadırvanın resmiyle kapanırken, verdiği başka mesajların yanında, Sinasos'a ithaf edilecek ikinci bir albümü de müjdeliyordu.

KAAM Arşivi, "Yeni Sinasos" Derneği ve Lambi Papadis Ailesinin fotoğraflarını düzenlerken, hazırlanan kitaba 1924'te yayımlanmış "Doğu'nun İncisi Sinasos" albümünün fotoğraflarını da dahil etme gereği doğdu. Kuşkusuz, bu eski albümün fotoğrafları, Sinasos hatıratının özgün tanıkları olmakla kalmayarak, daha erken ve daha sonraki tarihlerde çekilmiş olan diğer fotoğraflar için de bir referans işlevi gördüklerinden, bir arada sergilenmeleri gerekiyordu.

Böylece, birinci albümün yayımlanmasından seksen yıl sonra, bazıları 1924 öncesine ait, bazıları da Sinasos göçmenleri Lazaros Takadopoulos (1951) ile Vasilis Isopoulos'un (1959) sıla ziyaretlerinde ve KAAM araştırmacılarının 1959'daki Kapadokya alan çalışmasında çektikleri fotoğraflarla zenginleştirilmiş bir ikincisi yayımlanıyor.

Mübadeleden hemen sonra yayımlanan Sinasos albümü neydi peki? Büyük Çıkış'tan kısa bir süre önce, birçok komite göçmenlerin Yunanistan'da yerleşeceği yeni yeri araştırır, cemaat ve bireylere ait gayrimenkulleri kaydeder, menkul değerleri toplarken; köyün resimlerinin çekilmesi de kararlaştırılmıştı. Yani herhangi başka maddi bir değer için yapılacağı gibi, zaman ve mekânın manevi özü resim ve anı şeklinde ölümsüzleştirilerek kayda geçirilecek, diğer kutsal emanetlerle birlikte yeni vatana taşınacak, korunacaktı. 1924 Temmuzunda Sinasos'un resimlerinin çekilmesi, gerilimli Mübadele döneminin Kapadokya cemaatlerinde başka hiçbir örneği görülmeyen özgün bir davranıştır. Mekân, anılarda yaşatılmak üzere fotoğraf kâğıdına geçiriliyor ve memleket manzaraları ortak bilinç ile bireysel düşülemelerin ayrılmaz bir parçası olmaya

devam ediyor. Görüntü, ortak kimlik bilincini korumada ve anlatıları her dönemin duruma göre canlandırıp geçiştirdiği değerlendirmelerle bağdaştırmada kullanılıyor. Fotoğraf, duyguları anlatıya göre daha iyi açığa çıkarabilmesi ve yayabilmesi yüzünden tercih edildi. Bir resim bin kelimeye eşdeğerdir. Derler ki, tutku anlatıya dönüştüğünde yıpranmazmış, ancak bizi belgelerle destekleyen resimlerdir.

Sinasosluları, son elvedadan önce sevgili vatanlarının resimlerini çekmeye iten bu özgün girişimleri (halkın, ebediyete intikal eden sevdiklerinin anısını yaşatmaya ilişkin pratiğini anımsayalım), yöre insanlarının ekonomik ve sosyal özgünlüğüyle ilintilidir. Sinasosluların vatan kavramını algılayışları ve dolayısıyla anısını yaşatmak istemeleri, İstanbul'daki havıyarcı ve boyacı loncalarının ekonomik gelişmesinin sonucu olarak "kentlilemiş" bir toplum haline geldiklerini kanıtlar. Diğer Kapadokyalı cemaatlerle kıyaslandıklarında, gurbete çıkan evlatlarının uzun yıllar boyunca İstanbul Rumlarıyla birlikte yaşamaları sonucu vatanlarına getirip geliştirdikleri ve diasporanın önyak olup maddi destek sağladığı eğitim sisteminin desteklediği farklı bir kültür anlayışına sahiptiler. Sinasos, büyük kentsel merkezlerdeki göçmenlerinin, ekonomik artı değerlerini eğitime harcayarak Yunan ve Rum modeline göre kentlileşen Gelveri ya da Nevşehir gibi Kapadokyalı cemaatlerin sınıfındandır.

Rumca konuşan Sinasos'a "Doğu'nun Atina'sı" denmesi ve fotoğraf makinesinin merceğinin 1924'te

sadece Rumlara ilişkin anılara odaklanması bir tesadüf değildir. Sinasoslular hiçbir İslami yapının fotoğrafını çekmediler. Zarif Mehmed Şakir Paşa Medresesi bile sadece bir fotoğrafta, o da yan planda yer alıyor. Köylerinin görüntüleri Rum mahalleleriyle sınırlı. Bu seçim, Sinasos toplumunun ideolojik yönelimini ve gurbettekilerin oluşturduğu koruyucu çerçevenin içine kendi istemiyle hapsoluşunu açıkça gösteriyor.

Fotoğraf çekimlerinin fikir babası Serafim Rizos, "Mübadele" başlıklı elyazmasında (1957), bu girişimin kararlaştırılması ve gerçekleştirilmesini anlatırken, Sinasosluların vatanlarına ilişkin düşüncelerinin ayrıntılı bir tanıklığını vermektedir. İhtiyar Heyetinin, aydın ve duyarlı Rizos'un önerisini kabul etmesi, Sinasosluların "kentlilemiş" köylerinin farklılığının bilincinde olduklarını gösterir. Kapadokya'nın kalbinde, toprak yapılı Türk köylerinin ve mağara evlerinin arasında, Sinasos gerçekten de bir istisnayıdır. "Yörenin idari merkezi güzel Prokopî'nin güneyinden hareket edildiğinde –doğumuzdaki nehrin berrak sularında meyveli meyvesiz yüksek ağaçların yansıdığı harika sayfiyemiz Zengîçay'dan geçerek– 45 dakikalık hoş bir yürüyüşten sonra, arkasında neşeli ve afacan bir çocuk gibi, sevgili köyümüzün Kapalos adını verdiğimiz girişinin gizlendiği küçük bir yokuşa varılırdı. Günler boyunca, daha önceki Türk köylerinin toprak yapılı hanlarının önünden geçen gezginin gözleri, karşısında köyün ilk yüksek taş yapılarının görkemle yükseldiğini görür görmez kamaşırdı."

O zaman yayımlanan albüm, "köyün görkemle yükselen yüksek taş yapılarının" fotoğraflarıyla gezgin-okuyucunun gözlerini bugün bile kamaştırmaya devam ediyor. Ancak, Prokopili fotoğrafçılar Anastasis ve İsaak Pandazidis'in çekmiş olduğu konak, kilise, okul ve köy dışı kır resimlerinin yanında; yün eğirme, çeşmeden su taşıma, gezintilerle eğlenceler, Sinasos toplumunun çeşitli simaları gibi gündelik yaşamdan kesitler de görüntülendi. Bütün bunlar, mübadillerle birlikte konuk sevmez Yunanistan'a taşınacak olan, dost Küçük Asya topraklarında yaşanan ve geri dönmek üzere yitip giden bir yaşam tarzının kayda geçirilmesi kaygısını gösteriyor. Bütün bunlar, aynı zamanda zenginlikle toplumsal konumun teşhir edilmesi gerektiğine inanan bir Rum cemaatinin maddi uygarlığının da tanığı. Bu yüzden, hareket, düzensizlikler ve Mübadele trajedisi mercek dışında kalıyorlar. Daha sonra yaşanacakların varsayılmasını sağlayacak en küçük bir belirti yok.

Sinasoslu göçmenlerin Yunanistan'a yerleşmesinden hemen sonra, yüz nüsha olarak yayımlanan bu albümdeki fotoğrafların nasıl bir işlev gördüğünü kendi kendime soruyorum. Göçmenlerin ağzından dinledikleri: "Bizler vatanımızda şunlara sahiptik" lafına kuşkuyla yaklaşan Yunanlılara gösterecekleri, memleketlerindeki zenginlik ve bereketin bir kanıtı mıydılar acaba? Yoksa kimliklerinin göstergesi, değer verilen anıların maddeye dönüştürülerek yaşatılması ya da Yeni Sinasos göçmen mahallesinin barakalarıyla acı Yunanistan gerçeğinden bilinçaltı bir kaçış yolu muydular? Bunların hepsi de, hiçbir

zaman haklarında bilgi edinemeyeceğimiz başka işlevlerle birlikte mümkün olabilir.

Ancak eski albümün tahmin ettiğimiz gibi bir işlevi olduğunu varsayarsak, yeni albüm nasıl bir işlev üstlenebilir? İlk başta: "Olanaklar elverdiğince eski Sinasos'un eksiksiz bir betimlemesini verebilmek" yanıtı akla gelebilir. Her ne kadar gerçeğin nesnel bir kaydı olarak methedilseler de, fotoğraf çekimleriyle albüme basılacak fotoğrafların seçiminin, birilerinin tercihlerinden başka bir şey olmadıkları gerçeğini göz ardı etmiyorum tabii. Bazılarına göre, "fotoğraf çekiyorum" sözü "çerçeve içine alıyorum", o da "dışlıyorum" anlamına geliyormuş. Başkalarının acısına bakmak.* Ben kendi adıma dışlıyorum değil, seçiyorum terimini yeğlerim. Göçmenlerle KAAM araştırmacılarını Sinasos'u resim ve metinlerle betimlemeye iten nedenlerin dönemlerinin koşullarıyla bağlantılı olduğunu bilerek, fotoğraflara ve göçmenlerin tanıklıklarına dayanan bir "yapı" oluşturuyor, kendi seçimimi yapıyorum. Yeni albümün, o dönemin fotoğraf çekimlerinin nasıl bir işlev üstlendiğini ve günümüzde çok yönlü geçmişe ilişkin neler açığa çıkarabileceğini göstereceğini umut ediyorum.

Sinasos'a, Kayseri Ruhban Okulu'nun 1909'daki öğretmenlerinden, Makedonyalı Anastasios Danas'ın tanıklığının rehberliğiyle girmeyi yeğledim. Sırasıyla mahalleleri, kiliseleri, kır kiliselerini ve okulları ziyaret ediyor, bazen Anastasios ile İsaak Pandazidis kuzenlerin, bazen de Sinasoslu göçmenler ve KAAM araştırmacılarının objektiflerinin işaret ettiği Rum evlerinin önünde

- * Susan Sontag'ın ortak belleğe ilişkin yaklaşımını son derece ilginç buldum: "Ortak suçluluk duygusu gibi aynı sahte kavramlar ailesine mensup olan ortak bellek dediğimiz şey altında hiç yok. Oysa var olan ortak eğitimidir. Bellek bireyseldir, yeniden üretilemez, bireyle birlikte yitip gider. Ortak bellek terimiyle tanımlanan bir anma değil, bir sözleşmedir: Söz konusu olayın önemini belirtir ve zihninizde kazınan tarihe ilişkin fotoğraflarla nasıl gerçekleştiğinin hikâyesini anlatır. İdeolojiler, çağdaş kavramlar özetleyen ve önceden belirlenebilir düşüncelerde duygular doğuran kanıt sağlayıcı, simgesel görüntü arşivleri oluştururlar." (Susan Sontag, Regarding the Pain of Others, Türkçe baskı: Başkalarının Acısına Bakmak, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2004.)

mola veriyoruz. Başlıca emelim, 1924'te ve bu tarihten önce ya da sonra çekilen fotoğrafların birbirleriyle "konuşabilmesini" sağlamak.

Bazen, Mübadeleden 1951 ya da 1959'a kadar geçen sürenin binalara bıraktığı izler açıkça fark edilebiliyor. Hepsi de açıkça teşhis edilebilen, bazıları iyi korunmuş, başkaları terk edilerek yıkıntıya dönüşmüş binalar, dolaylı yoldan eski görkemin tanıklığını yapıyorlar. Bazen de yoklukları, tamamen ortadan kalkmış olmaları, Lozan Antlaşması'yla gerçekleşen kalıcı değişimi vurguluyor. Geçen zaman, binalarla mekânlarda olduğu gibi, farklı dinden hemşeriler arasındaki ilişkileri aynen korumuş ya da yeni ilişkiler meydana getirmiş. Vatan topraklarını 25 ya da 35 yıl sonra ziyaret eden Rum mübadiller, trajik Mübadele olayı hiç yaşanmamış, yaşam yeniden eski gücüne kavuşmuş gibi, Sinasos'la, köylerinin kırlarında onlara eşlik eden çocukluk arkadaşları Türk hemşerileriyle kucaklaşarak resim çektiriyorlar.

Okur-gezin her evin önünde durarak, resim altlarındaki yazıların yardımıyla bu evleri yaptırınlarla bu evlerde kalanların yaşamlarına ilişkin bilgiler ediniyor. Göçmen tanıklıkları böylece, fotoğrafın anlattıklarına ek olarak, insanlarla toplumların serüvenlerinden kesitler sunarak yapıları doldurup onlara anlam kazandırıyor. Gerçekten de maddi varlıklar hakkında konuşma isteğimiz, bu varlıkların kendilerinden çok onlarla bağlantılı insanlardan, yaşadıkları olayların yeniden canlandırılmasından kaynaklanır.

Günümüzde Sinasos beni bir romantik yıkıntılar kümesi olarak duygulandırmıyor. Bana göre, tarih orada capcanlı duruyor; bakım altına, koruma altına alınmasına gerek yok. Sinasos, Kapadokya'nın fiziksel, tarihsel ve düşsel gerçekliğini, mekâna uyumlu ve onun ayrılmaz bir parçası olan benzersiz kent mimarisisiyle bağdaştırıyor. Ancak zamanla değişime uğrayıp yıpranan binalar gibi algılama mekanizmalarımız da değişiyorlar.

Sinasos albümü üzerinde çalıştığım süre içinde, sıraya koymam gereken fotoğraflar günden güne ağırlıklarını yitiriyorlardı. Yerli halkın tanımıyla, bu kültürel mirasın yaşatılması için harcanan emeği görüp tanımak bana huzur veriyordu. 2004 Eylülünde bu amaçla bir konferans düzenlenmesi, Süreyya Aytaş'ın bazı evleri tespit etmeme yardımcı olabilmek üzere koltuk altında fotoğraf dosyalarıyla benimle dolaşmak için gösterdiği isteklilik, göçmen kökenli Belediye Başkanı Mustafa Özer'in ve bütün Sinasosluların ilgisi, eski Belediye Başkanı İbrahim Boz'un 1990'da hazırladığı, Sinasos'taki evlerin Rum ve şimdiki Türk sahiplerinin adlarını içeren liste bölgenin tarihselliğini yaşatmaya verilen önemi gösteriyor. Bazıları, belki güdülen amaçlarda üstü örtülü bir ideolojik yaklaşıma dikkati çekebilir, ama aynı zamanda benim amaçlarımın insancılığını da vurgulamalıdır. Hayal ve görüntülerin saflığıyla yararlılığı... Fotoğraf makinesinin çektikleri de insanların yaşamında yeni çerçevelerle yeni koşullar belirlemek üzere anları kaydediyor. Oysa ben, Rum hemşerileri hakkında eskilerden duyduklarını anlatan, Prokopi'nin Kervan Restaurant'ından

İbrahim Boz Amca'yı dinlemeye doyamıyordum.
Bugün köyün yerlileri ve Makedonya göçmeni
Türklerle birlikte ben de bütün bu "dünya"yı
gerçekten bizim olarak algılıyor, hayal ediyorum.
Her şeyden huzur verici insancıl bir sıcaklık
yayılıyor. Hayatta olanlarla aramızdan ayrılanlar
soluk kesici bir bütün sentezliyorlar.

Hâlâ Rizosların kapı eşiğini süsleyen özdeyiş büyük
bir bilgelik taşıyor: "Bugün benim, yarın senin ve
hiçbir zaman hiç kimsenin."

Evangelia Balta
Sinasos, Gül Konakları
5-20 Eylül 2004

Teşekkür

Her zaman olduğu gibi, ilk okuyucum, diğer "Kapadokyalı" Ilias Anagnostakis'e minnet borçluyum. Zor günlerimde bana destek olan dostlarım; Vula Konti, Hristina Angelidi ve Maria Laina'ya en içten teşekkürler. Bu kitabın yayımlanma girişimini destekleyen Rum ve Türk Sinasoslulara çok büyük bir teşekkür borçluyum. Albümün ortaya çıkmasında büyük katkıları oldu. Her zaman isteklilikle araştırmamı yürütmem için gerekenleri sağlamaya koşan Bay Stelios Roidis ile arkadaşım Lambis Papadis'e özellikle teşekkür ederim. Konukseverlikleri sayesinde tekrar evimde olduğumu hissettiren Yusuf Örnek, Mustafa ile Yakup Dinler ve Gül Konakları pansiyonunun çalışanlarına teşekkürler.

Son olarak, uzun yıllardan beri bana esin kaynağı olan KAAM'ın sözlü tarih materyaline de çok şey borçlu olduğumu belirtmeliyim.

Evangelia Balta

Eylül 2004

Türkiye'nin bir zamanlar sahip olduğu çokkültürlü yapısına ve bunun yok oluş sürecine dair kıtalar yayımlamak, farklı kültürler arasında köprüler oluşturmak için kurduğumuz Birzamanlar Yayıncılık ilk kitabını 2005 yılında yayımladı. Bu ilk kitabın hemen ardından yaptığımız bir sohbette değerli dostum Yorgo Benlisoy, Sinasos hakkında Yunanistan'da yeni bir albüm kitap yayımlandığından bahsetti. Sinasoslu Rumların, 1924 yılındaki nüfus mübadelesiyle vatanlarını terk etmeden önce kasabalarının fotoğraflarını çektiği ve bunu bir albümde ölümsüzleştirmiş olmaları çok etkileyiciydi. Orta Anadolu'daki Rum yerleşimleri hakkında derin bilgiye sahip Evangelia Balta'nın, 1924 albümündeki fotoğrafları, başka arşivlerdeki görsel malzemeler ve anlatılarla zenginleştirerek hazırladığı kitabı gördükten sonra ise "Sinasos"u yayınevimizin programına almak kaçınılmaz oldu.

Kitap hakkında ilk bilgileri aldığım Yorgo Benlisoy'a, Türkçe yayın haklarını karşılıksız devreden Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'ne ve Evangelia Balta hocamıza, "Bibliyografya" bölümünün çevirisine katkıları için Stelios Roidis'e, kitabın basımını mümkün kılan destekleri için Eski Kapadokya Turizm Yatırım Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye teşekkür ederim.

Osman Köker

Nisan 2007

Doğu'nun İncisi Sinasos (1924)

Şimdi de, olayları anlatmak üzere sözü, Sinasos'un fotoğraflanmasının fikir babası, aydın Serafim Rizos'a verelim:

Aklımdan hiç çıkmayan, ama bir türlü de açıkça söyleyemediğim sorunlardan biri de köyümüzün fotoğraflarının çekilmesiydi. Düşüncelerimizle programımızda böyle bir proje yoktu. Gündelik sorunlarla öylesine meşgul ve maddi kaynaklar açısından öylesine dardaydık ki, böyle bir lükse ilişkin herhangi bir teklifim hemen reddedilecekti. Konuyu Komite Başkanı rahmetli kardeşim Rizos'a açmayı düşündüm. Çekimin önemini anlattım ve bana hak verdi. Harcamalarda sıkı davranmamı önererek, diğer Komite üyelerini bu iş için bir ödenek ayırmaya ikna etmeyi üstlendi. Gerçekten de fotoğraf çekimleri için 20 Türk liralık bir kaynak tahsis edildi. Ancak 20 lirayla ne yapılabildi? Kastro'da bankerlik yapan iyi kalpli Pandazidis Kardeşlerin çocukları, İosif'in oğlu Anastasis Pandazis ile İlia'nın oğlu İsaak Pandazis'in bir fotoğraf makinelerinin olduğunu duymuştum. Onları bularak, 20 lira karşılığında ve belirli bir zaman aralığı içinde—
—1 Haziran 1924'ten ay sonuna kadar— köyün farklı bölgelerini birlikte dolaşmak ve

işaret edeceğim her şeyin fotoğrafını çekmek üzere anlaştım. Benim istediklerimin dışında başka evlerin de fotoğraflarını çektiklerinde, ücretlerini ev sahiplerinden alacaklardı.

Fotoğraflarını çekmek istediğim yerler şunlardı:

1. Beş mahallemiz: Gavras, Yeni Mahalle, Kipos, Kapalos ve Lulas.
2. İki kilisemiz: Konstandinos ve Eleni Kilisesi'yle Taksiarhon Kilisesi.
3. Ay Nikola, Yoğan Prodromos, Aya Varvara, Timios Stavros ve Ay Yorgi. Calela köyünün kilisesiyle Calela'daki Ay Dimitris.
4. Öğrenci ve öğretmenleriyle okullarımız.
5. Sistima (İhtiyar Heyetinin toplandığı bina).
6. Nikolaki Rizos, Hacı Polikarpos, Hacı Tanaş Teperoglu ve öğretmen Anastasios Angelidis'in evleri, tarihsel ya da mimari değerleri olan yapılar, Maymunoğlu Köşkü ya da Makroğlu Köşkü gibi mutlu günlerimizden anılar taşıyan yerler.
7. Kadın giysilerine ilişkin iki, erkek giysilerine ilişkin bir fotoğraf.

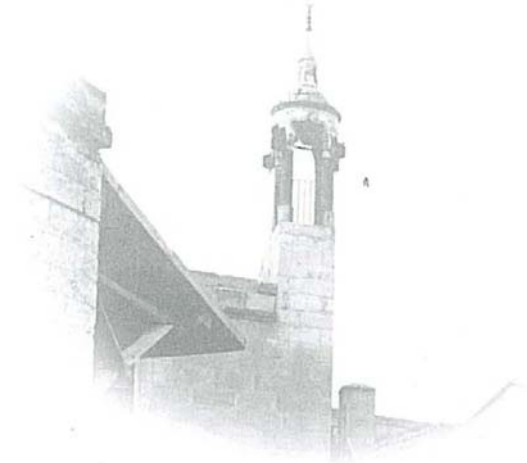

8. Erkek ve kadın yöresel oyunlarından birer fotoğraf.
9. Çeşmeler, Gazino, Pazar.
10. 20 liralık ikinci bir ödenek çıkarabilirim umuduyla Maraşoğlu Köprüsü, Fengarina Hanı ve gözüme ya da duygularıma hitap edebilecek herhangi başka bir güzellik. Ancak başarılı olmadım. Büyüklüğümüz, "Toz duman içinde herman okunmaz" dediler.

Bütün bunlara, dost Pandazidilerin isteğiyle, ücret talep etmeden çektikleri Kastro'nun iki kilisesi: Ayios Vasilios ve Osios Ioannis ile Kastro'nun Hıristiyan mahalleleri eklendi. Bir ay içinde, Gorgoli ya da Calela gibi yerlere bazen yayan bazen de at sırtında giderek yetiştirebildiğimiz kadarını çektik. O zamanlar çok sayıda olan asker kaçaklarından çekindiğimiz için, Timios Stavros, Çamarça ve Davlama'ya gidemedik. Bütün bu fotoğrafların plakalarını, bu malzemeyle bir Sinasos albümü hazırlanması önerisi ve ricasıyla, İstanbul üzerinden Yunanistan'a giderken karşılaştığım İstanbul temsilciliğimize verdim. Temsilcilik bu önerimi büyük bir coşkuyla kabul etti ve bu işi şimdi hayatta olmayan Doktor Ioannis Arhelaos üstlendi. Albümün Demotiki (halk dili) ile yazılmasını rica ettim, onlar da bu ricamı yerine getireceklerine söz verdiler. Böylece göçmenlik dalgasıyla sürüklenerek Yunanistan'a gittim. Bir gün, Nea İonia'daki Podarades'te, çalıştığım halı fabrikasına postayla ağır bir paket geldi. İçinden,

kadersiz köyümüzün, kayalara oyulmuş evleriyle Gurna (çukur) sakinlerinin, serhattaki Küçük Asya Rumlarının asude, bilinmeyen, uzun tarihinin yegane hatırası, "Doğu'nun İncisi" albümü çıktı.

Stefanos Rizos'un belirttiği gibi, resim çekimleri sadece Sinasos'la sınırlanmadı. 1924'te yayımlanan yüz nüshadan biri olan KAAM'daki albümde, Sinasos'un 82 fotoğrafının yanında; Prokopi'nin 8, Calela'nın 3 ve Göreme kiliselerinden 13 freskin fotoğrafları da yer alıyor. Albüm, aslında Sinasos ve çevresindeki Hıristiyan bölgesini betimlemeye çalışıyordu. Fotoğrafların alt yazılarıyla tarihsel notları, 1899'da Sinasos hakkında bir monografi yayımlayan doktor İ. S. Arhelaos üstlenmişti. [1924 albümü için bkz. Matula Rizu Kurupu, "Bir Fotoğraf Dökümanı", Kathimerini - Epta İmeres gazetesinin eki, "Kapadokya Sinasos'u", 27 Mayıs 2001, s. 23-25.

- İ. S. Arhelaos (1899):** "Sinastos, Yani Kapadokya'daki Sinastos Kasabasının Mevkii, Tarihi, Ahlaki ve Zihinsel Durumu, Gelenekleri, Göreneklere ve Dili", Atina, 1899.
- Katalog:** O. Merlier. "Küçük Asya'da Son Rumlar. Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'nin Raporu (1930-1973) Katalog." Atina, 1974.
- KAAM:** Küçük Asya Araştırmaları Merkezi.
- Kurupu - Balta (2001):** Matula Kurupu - Evangelia Balta. "Kapadokya'daki Rum Ortodoks Cemaatleri. I. Prokopi (Ürgüp) Bölgesi. Devlet Genel Arşivleri ve Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'nin Kaynaklarına Göre" Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, Atina, 2001.
- Levidis, Tarihsel Makale (1897):** "Dört Cilt Olarak Yazılmış, Kapadokya'nın Dini ve Siyasi Tarihini İçeren Tarihsel Makale", 3. cilt, Zincidere, 1897.
- İ. Pr. Makropulos (1948):** İ. Pr. Makropulos "Aile kaynaklarından toplanıp derlenen, Kapadokya kenti Sinastos ile bu kent sakinlerinden Makropulos ailesine ilişkin tarihsel notlar." (1948.)
- Küçük Asya Güncesi (1910):** "Eleni S. Svoronos'un Küçük Asya Güncesi." Sisam 1910.
- J. N.:** "Yolculuk Notları", KAAM.
- S. R.:** Serafim Rizos.
- N. Rizos, Kapadokya'ya Dair (1856):** N. S. Rizos, "Kapadokya'ya Dair, Yani Eski Kapadokya'nın ve Ağırlıklı Olarak Kayseri ile Konya Bölgelerinin Tarihsel Betimlemesini İçeren Makale" İstanbul, 1856.
- S. Roidis, "Sinastos Evi":** S. Roidis, "Sinastos Evi", Kapadokya'daki Sinastos / Sinastos in Cappadokia, National Trust for Greece - Yunan Şirketi veya Derneği "Yeni Sinastos" Agra Yayınları / Published by Agra Publications [1986], 113 - 160.
- Sinastos:** "Doğu'nun İncisi Sinastos", Atina, 1924.
- K. Stamatopulos, "Sinastos'ta Gündelik Yaşam:** K. Stamatopulos, "Kapadokya'daki Sinastos'ta Gündelik Yaşam", Kapadokya'daki Sinastos, 39 - 91.
- Soğroniyadis (1958):** S. Th. Soğroniyadis. "Sinastos ve Sinastos'un Halk Türküleri", Atina, 1958.
- L. Takadopoulos (1982):** L. Th. Takadopoulos, "Sönüp Giden Sinastos", editörler: Maria Vaiani - S. Roidis, Atina, 1982.